

Guia d'aprenentatge
Treball social comunitari
(6 ECTS)

Any acadèmic 2011-2012

Semestre: 2n Curs: 2n

Grau en Treball Social

Mòdul B: El Treball Social: conceptes, mètodes, teories i aplicació

Matèria: Mètodes, models i tècniques de treball social

Professor: Dr. Miguel Ángel Pulido Rodríguez

1.- Presentació l'assignatura

La realitat social en què ens trobem esdevé cada cop més complexa. En aquesta assignatura t'aproparàs a la importància tant de les xarxes formals com de les informals, en la construcció de processos col·lectius de millora per a resoldre les necessitats de les persones, i per a la transformació de la societat en clau de progrés, co-responsabilització i justícia social.

Aristòtil definia la persona com un ser social, un “animal polític”. Per a una vida plenament humana, les dimensions i necessitats d'una persona no es cobreixen només per l'Estat de Benestar, les famílies o el mercat. Es precisa d'una àmplia xarxa de relació on ser i estar amb els altres, del teixit social, d'una societat forta que vetlli i es comprometi de manera altruista amb la pròpia societat. Alhora, una transformació social veritable només serà possible si aquesta parteix de, i té com a protagonista, la mateixa societat. En un entorn individualista, sovint, les diverses visions i intervencions professionals es limiten al subjecte: s'actua com si la responsabilitat i l'esforç només recaigués en “la peça que falla”, descuidant l'efecte de l'entorn.

Tu, com a futur/a professional del treball social, que hi tens a fer? Tot i que el teixit social existeix sense la prèvia actuació professional, les xarxes es poden crear o reactivar, pots incentivar el voluntariat, afavorir la participació, animar a organitzar-se col·lectivament, impulsar la co-responsabilització de les persones i agents socials davant la realitat social. Fer bé totes aquestes coses és clau per al present i futur de la nostra societat i, especialment, pel gran gruix de persones i col·lectius vulnerables que la configuren. Encara més clau en temps de crisi.

Precisament, el treball comunitari aspira a la transformació de l'entorn, a partir de referents metodològics rigorosos i amb el suport i capacitació tècnica necessaris. La coherència entre aquest objectiu de canvi social i els medis ve donada per un estil de treball. García-Roca ho defineix com “caminar junts amb humilitat”. Es tracta de fer **procés** (caminar) **amb** les persones i grups, des de les seves inquietuds i necessitats i amb la humilitat de professional que no té totes les respostes ni n'esdevé el protagonista.

Al llarg de l'assignatura t'adonaràs que si bé el treball social comunitari i l'animació sociocultural presenten alguns abordatges propis i trets específics d'intervenció, ambdós es complementen i s'inscriuen en quelcom més ampli que els inclou: el treball comunitari. El treball comunitari no és patrimoni exclusiu de cap professió i

precisament la diversitat de disciplines i professions que hi conflueixen esdevé font de la seva actual riquesa.

2.- Competències a desenvolupar

2.1. Competències específiques:

- Conèixer els objectius, principis i fonaments del treball comunitari
- Conèixer metodologies, tècniques i eines per treballar en i amb la comunitat.
- Conèixer diferents processos comunitaris impulsats des del treball social i reflexionar sobre els reptes, possibilitats, dificultats i limitacions del treball social comunitari.
- Aprofundir en les vessants educativa i sociocultural del treball comunitari.
- Reflexionar al voltant de la construcció col·lectiva de la realitat social: importància de la comunitat, les xarxes socials, els moviments socials, l'associacionisme i el voluntariat.

2.2. Competències transversals:

- Capacitat d'anàlisi i de síntesi a partir de fonts documentals diferents.
- Capacitat d'organitzar i planificar.
- Capacitat de treball en equip.
- Capacitat d'aplicar els coneixements a la pràctica.
- Capacitat de comunicació oral i escrita.
- Capacitat crítica i autocrítica.
- Habilitats de en l'ús de les tecnologies de la comunicació i de la informació.
- Valoració i respecte vers la diversitat.

3.- Continguts

L'assignatura consta de cinc mòduls, organitzats per unitats, de la següent manera:

Mòdul 1. Concepte i fonaments del treball social comunitari

Unitat 1. Definició, objectius i delimitacions del treball social comunitari.

Unitat 2. La comunitat com a objecte i subjecte de treball. El territori. El coneixement i reconeixement dels diferents actors.

Unitat 3. Perfil i rol professional.

Mòdul 2. Metodologia i procés de la intervenció comunitària

Unitat 1. Els processos comunitaris. L'organització de la participació. Fases o etapes de la construcció col·lectiva del procés.

Unitat 2. Estratègies per a la transformació social: la motivació, l'aproximació del professional, el treball en xarxa, la relació amb les institucions.

Unitat 3. Tècniques i eines per a la participació

Unitat 4. La investigació - Acció – Participativa (IAP). Alternatives a la IAP

Mòdul 3. La vessant educativa i sociocultural del treball comunitari

Unitat 1. Teories relacionades amb el treball comunitari i l'animació sociocultural.

Unitat 2. L'educació no formal: educació permanent, educació d'adults, educació popular i educació en el lleure.

Unitat 3. Art, cultura i inclusió social.

Mòdul 4: La construcció col·lectiva de la realitat social

Unitat 1. Els moviments socials.

Unitat 2. L' associacionisme.

Unitat 3. La ciutadania no associada.

Unitat 4. El voluntariat i l'organització de voluntaris.

Mòdul 5: El treballador social davant el treball comunitari

Unitat 1. Els reptes professionals. Les dificultats. Els límits

Unitat 2. Deontologia i ètica en el treball social comunitari.

4.- Resultats de l'aprenentatge

Al final del procés l'estudiant mostrarà les següents evidències de les competències desenvolupades:

- Sabrà analitzar les situacions socials des d'una perspectiva comunitària, relacionant les tres formes o nivells tradicionals d'intervenció social, demostrables a partir de les diferents activitats plantejades a l'aula.
- Tindrà coneixements i destreses per a dissenyar intervencions comunitàries des de diferents enfocaments que s'evidenciaran amb la qualitat del treball realitzat al respecta.

- Haurà adquirit habilitats relacionals i *dialògiques* derivades del treball grupal dins i fora de l'aula.

5.- Metodologia

5.1.- Activitats del professor:

- Presentar el contingut de l'assignatura a través de classes teòrico-pràctiques.
- Guiar les diferents activitats plantejades a classe.
- Fer el seguiment de l'assignatura a través d'activitats d'avaluació continuada.
- Presentar experiències actuals d'intervenció comunitària.
- Resolució de dubtes a través de tutories individualitzades presencials i "on line".

5.2.- Activitats dels estudiants:

- Desenvolupar un treball avaluatiu relacionat amb el disseny d'intervenció social comunitària i presentar-lo a la resta de companys i companyes de classe.
- Participar en els debats i realitzar les activitats desenvolupades a la classe.
- Llegir els textos proporcionats per la professora, la bibliografia bàsica de l'assignatura i ampliar coneixements a través de la bibliografia recomanada.
- Realització d'una prova final segons la modalitat d'avaluació (única o continuada).

6.- Bibliografia i recursos

ALIENA, R., ARIÑO, A., BALLESTEROS, X. (2004). *El provenir del altruismo*. València: Tirant lo Blanch – Cuadernos de Solidaridad.

ANDER-EGG, E. (1981). *Metodologia y práctica de la animación sociocultural*. Madrid. Marsiega.

ARMENGOL, C. (2002). *El model català d'associacionisme*, 2n Congrés de Voluntariat de Catalunya.

BARBERO i CORTES (2005). *Trabajo Comunitario, organización y desarrollo social*. Madrid: Alianza Editorial.

- BECK, U. (1998). *La sociedad del Riesgo: hacia una nueva modernidad*. Barcelona: Paidós.
- CALVO, A. (2002). *La animación sociocultural. Una estrategia educativa para la participación*. "El libro universitario". Madrid: Alianza Editorial.
- DABAS, E. (1993). *Red de Redes. Las prácticas de la intervención en redes sociales*. Buenos Aires: Paidós.
- FLECHA, R.; GÓMEZ, J. i PUIGVERT, L (2001). *Teoría Sociológica Contemporánea*. Barcelona: Paidós.
- GRACIA FUSTER, E. (1997). *El apoyo social en la intervención comunitaria*. Barcelona. Paidós.
- GOMEZ, J.; LATORRE, A.; SANCHEZ, M.; FLECHA, R. (2006). *Metodología comunicativa crítica*. Barcelona: El Roure Ciencia S.A.
- LILLO N., i ROSELLÓ, E. (2001). *Manual para el trabajo social comunitario*. Madrid. Narcea.
- MARCHIONI, M. (1999). *Comunidad, Participación y Desarrollo. Teoría y metodología de la intervención comunitaria*. Madrid: Editorial Popular S. A.
- MARCHIONI (COORD) (2001). *Comunidad y cambio social*. Madrid: Ed. Popular.
- MARTÍ, J., PASCUAL, J. I REBOLLO, O. (2005). *Participación y desarrollo comunitario en medio urbano. Experiencias y reflexiones*. "Construyendo ciudadanía/7". Madrid: IEPALA Editorial/CIMAS.
- MONTAGUT, T. (coordinadora) ZUBERO, PETRUS, ORDUNA, GARCIA, GARCIA ROCA. (2003). *Voluntariado: la lógica de la ciudadanía*. Barcelona: Ariel Sociología.
- NATIONAL INSTITUTE FOR SOCIAL WORK (1995). *Trabajadores sociales. Su papel y cometidos*. "Narcea sociocultural". Madrid: Narcea, S. A. de Ediciones.
- NOGUEIRAS, L.M. (1996). *La práctica y la teoría del desarrollo comunitario*. Madrid: Narcea.
- R.VILLASANTE, T. (2000). *La Investigación social participativa*. "Construyendo Ciudadanía/1". Barcelona: El Viejo Topo
- R.VILLASANTE, T. (2006). *Desbordes creativos*. Asociación Madrid: Los Libros de la Catarata
- TORRALBA, F. i VILÀ, A. (1999). *Perspectives de l'acció voluntària*. "Col·lecció Animació Sociocultural n. 19". Barcelona: Edicions Pleniluni.

TWELVETREES, A. (1988). *Treball de Comunitat*. "Frontissa. Llibres de Serveis Socials". Barcelona: Editorial Pòrtic S.A.

ÚCAR, X. (1997). *Animació Sociocultural, complexitat i models d'intervenció*. *Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa*, núm. 5. Barcelona.

VV.AA. *Intervenció comunitària I*. (2003). *Revista de Treball Social (RTS)* núm.171. Barcelona: Col·legi Oficial de Diplomats de Treball Social de Catalunya.

VV.AA. *Monogràfic Estratègies per a la participació social*. (2005). *Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa* núm. 30. Barcelona: EUTSES Pere Tarrés (URL).

VV.AA. GUILLEN, E. (comp.) (2005). *Sobre problemas y respuestas sociales*. (diversos capítols). Barcelona: Hacer Editorial.

VV.AA. *Educació social i treball amb la comunitat. "Compromís, responsabilitat i participació"* (2006). *Quaderns d'Educació Social* núm. 8 Barcelona: Col·legi d'educadores i educadors socials de Catalunya.

7.- Sistema d'avaluació

7.1.- Activitats i criteris d'avaluació

- Participació activa a classe. Aportacions en els debats i realització de les activitats proposades pel professor del curs (10% de la nota final).
- Treball de disseny d'una intervenció comunitària (60% de la nota final). Data d'entrega: divendres 18 de maig de 2011 (darrer dia docent, mitjançant entrega a l'eCampus).
- Examen o prova de contrast segons la tipologia d'avaluació (80% única o 30% continuada).
- En el cas d'optar per avaluació única, el professor plantejarà un treball crític-reflexiu a l'estudiant que haurà de lliurar, com a data límit, el mateix dia de l'examen.
- Assistència a classe. L'assistència continuada (igual o superior al 80%) tindrà un pes important en aquelles situacions en què la nota oscil·li entre dues qualificacions.